

الگوی سوم زن و چالش های تربیت دختر

زهرا عیوضی^۱

^۱ . سطح ۲، مدرسه علمیه حضرت رقیه (سلام الله علیها)، رامهرمز.

چکیده

مسئله زن از مسائل اساسی و محوری برای هر ملت و دین و مکتب و به همین دلیل از گذشته تاکنون یکی از موضوعات مهم مورد گفتگو در میان همه ملت‌ها مسئله زنان بوده است. زنان به دلیل ستم تاریخی که بر آنان قرار گرفته وضعیت متفاوتی با مردان دارند. آنان همواره در معرض تحقیر بوده و مورد سوء استفاده قرار گرفتند. در این مقاله قصد داریم که اولاً نقش زنان در الگوی سوم از دیدگاه‌های متفاوت مورد بررسی قرار دهیم و سپس به نقش و الگو در تربیت دختران جامعه که نیز الگوی مادران می‌باشند را مورد نقد و بررسی قرار داده و سپس به نوع تربیت پرداخت و هویت آنها را در جامعه بررسی کنیم. این پژوهش از نظر هدف توصیفی است و از نظر جمع آوری داده کتابخانه‌ای و اسنادی است.

چکیده واژه: زن و جامعه، الگو، تربیت

مقدمه

مسئله زن از مسائل اساسی و محوری برای ملت آیین و مکتب است و یکی از موضوعات مهم مورد گفتگو در میان همه ملت‌ها مسئله زنان بوده است زنان مانند مردان نیمی از جامعه‌اند با یکدیگر مسئله مشترک دارند و ابتدا در این پژوهش به شناخت الگوی سوم که همان هویت انسانی و بررسی آیات آفرینش انسان، ادوار حقوقی زن و نقش اسلام در استقلال حقوقی زن و عدالت حقوقی زن می‌پردازیم برای نسل آینده و کرامت انسانی زن در جامعه‌های مختلف و نقش و الگوی او برای تربیت نسل آینده پرداخته است اما ما در این الگوی سوم تعریفی بین زن متحجر خانه نشین و زن غربی که عفاف برایش تعریف نشده است بوده و می‌توان آن را به زن با عفت فعال تعمیم داد که علاوه بر حضور در جامعه هویت و اصالت خود را حفظ می‌کند الگوی درست و واقعی برای زنان بوده که رهبری به آن الگوی سوم زن می‌گویند و اما در تربیت دختر از زن آن می‌رود که گفته می‌شود زن تنها موجودی است که می‌تواند از دامن خود افرادی به جامعه که از برکتشان یک جامعه بلکه جامعه‌ها به استقلال و ارزش‌های طلای انسانی کشیده شوند و دامن مادر بزرگترین مدرسه‌ای است که بچه در آن جا تربیت می‌شود آنچه بچه از مادر می‌شنود غیر از آن چیزی است که از معلم می‌شنود پس مسئولیت انسان سازی یک وظیفه الهی و انسانی است . پیام‌آوران الهی آمده‌اند تا زمینه‌های این تحول بزرگ را در وجود انسان فراهم آورند و آنان را از این برهوت ظلمانی به نور هدایت رهنمون گردند. تردیدی نیست که اگر انسان بر اساس معیارهای الهی تربیت نشود در همان مرتبه حیوانیت باقی خواهد ماند .قرآن کریم و سنت بهترین راه تربیت را که مبتنی بر شناخت حقیقت انسان و نیازهای اوست، ارائه می‌کند .الگوی سوم زن و چالش های تربیت دختر را تبیین کنید؟ حضرت آیت‌الله خامنه‌ای یکی از وظایف اصلی دختران و زنان جوان را ایجاد الگوی جهانی برای زنان دنیا می‌دانند: «امروز وظیفه‌ی زنان مسلمان، بخصوص زنان جوان و دختران آن است که "هویت والای زن اسلامی" را آن‌چنان زنده کند که چشم دنیا را به خود جلب کند.»

بند اول: مفهوم شناسی

۱. الگو

الگو مدل یا یک سلسله قوانین است که با استفاده از آن می‌توان هر چیزی یا قسمتی از یک چیز را تولید نمود. دانش شناسایی الگوها به شناسایی الگو معروف است. الگو در واقع تولید هر چیزی است که با تکرار عجین و سرشته شده باشد. تکرار می‌تواند زیرالگوها یا زیرالگوهای اصلاح شده بر طبق چند قانون ساده داشته باشند.^۱

۲. تعریف تربیت

با آنکه اهمیت و نقش انحصاری تربیت در تحقق فرهنگ و تمدن و رشد و تعالی آن دو بر مربیان و اندیشه‌وران بزرگ پوشیده نبوده است، از همین رو، غزالی تربیت را پس از پیامبری، شریف‌ترین کار آدمی خوانده^۲ و کانت آن را بزرگ‌ترین و دشوارترین مسئله آدمی دانسته^۳ و افلاطون بر آن بوده است که فنی عالی‌تر و مقدس‌تر از تربیت نیست.

۳. تربیت در لغت

از گفته‌های زبان‌شناسان و فرهنگ‌واژه‌ها چنین برمی‌آید که «تربیت» مصدر باب «تفعیل» و دارای سه ریشه است: ۱- ربأ، یربؤ (فعل مهموز) ۲- ربی، یربی (فعل ناقص) ۳- رب، یرب (فعل مضاعف).^۴

تربیت چون از «ربا، یربو» باشد، رشد کردن و برآمدن و قد کشیدن و بالیدن را می‌رساند. ابن منظور در لسان العرب می‌گوید: «رَبَا الشَّيْءُ يَرْبُو رَبْوًا وَرَبَاءً؛ زاد و نما. یعنی چیزی رشد کرد و افزوده شد.^۵

بدین ترتیب می‌توان بدین رهیافت نایل آمد که «رب» و «مربی» از ماده تربیت است و در معنا و مفهوم لغوی تربیت، سه عنصر مربی، هدف داری مربی مبنی بر رشد دادن متربی و

۱. سایت ویکی پدیا، ورود ساعت ۲۳:۲۱، خروج ۲۶:۲۱، تاریخ ۲۰/۴/۱۴۰۳.

۲. غزالی، احیاء العلوم، ج ۱، ص ۳۵.

۳. کانت، تعلیم و تربیت، ص ۶۷.

۴. خطیب، اصول التریب الاسلامیه، ص ۲۳.

۵. ابن منظور، لسان العرب، ج ۱۴، ص ۳۰۵.

کمال‌یابی تربیت شونده، از ارکان و عناصر اصلی به شمار می‌روند، به گونه‌ای که با نبود هر یک از اضلاع این مثلث، مفهوم تربیت بر آن صادق نیست و این هر سه جزء، از یک منظر، فراخنای مفهوم تربیت را محدود می‌کنند، هر چند که از منظر دیگر (سویه‌ها و ابعاد وجودی تربیت شونده) اطلاق و شمول دارد، به این معنا که تربیت را به ساحت خاص مادی و یا معنوی تربیت شونده محدود و مقید نمی‌کند.^۱

۴. معانی چالش در زبان فارسی

فرهنگ فارسی دکتر محمد معین، «چالش» را برگرفته از لغت «چال» — به معنی گودال، آشیانه مرغ، عمیق — ذکر می‌کند؛ و برای «چالش» نیز سه معنی برمی‌شمارد: ۱- رفتن با ناز و خرام، جولان ۲- مباشرت، جماع ۳- زدو خورد، جنگ و جدال سپس فعل «چالش کردن» را به «زد و خورد کردن» و «جنگ و جدال کردن» معنی می‌کند.^۲

اما لغت‌نامه دهخدا احتمال می‌دهد که چالاک و چالش هر دو از «چال» — به معنی رفتار — باشند. دهخدا با شاهد آوردن این بیت مولوی که می‌گوید:

چالش است این لوت خوردن نیست این تا تو برمالی به خوردن آستین چالش را به معنی جنگ و جدال، حمله و یورش می‌داند و علاوه بر معانی ذکرشده در فرهنگ معین، تلاش، کشتی و مصارعت را هم ذیل معانی «چالش» ذکر می‌کند.^۳

برخی معانی چالش، از کاربرد رایج و امروزی آن بسیار غریب و دور هستند. نزدیک‌ترین معانی، جدال، تلاش و یورش می‌باشند که آنها را نه به صورت تطابقی، بلکه به شکل التزامی یا تضمینی در کاربرد چالش می‌توان ملاحظه کرد.^۴

قداست تربیت و مقام مربی

۱. سایت پرتال جامع علوم انسانی، ورود ساعت: ۲۱:۳۷، خروج: ۲۱:۳۹، تاریخ ۲۰/۴/۱۴۰۳.

۲. معین، فرهنگ فارسی، ج ۱، ص ۵۵۲.

۳. سایت افزودنی‌های بچه شیعه (پلاس)، (محمد دهخدا، لغت‌نامه)، ورود ساعت: ۲۱:۳۰، خروج ۲۱:۳۵، تاریخ ۲۰/۴/۱۴۰۳.

۴. کاظم زاده ایرانشهر، اصول اساسی فن تربیت، ص ۱.

بدیهی است که باید در تربیت اجتماعی دختران این گونه مسائل به آن ها آموزش داده شود و هشدار دهند که در اجتماع چه خطرهایی در کمین آن هاست.

« ارزش و عزت دختران در چیست؟ امتیازهای آن ها در گرو چیست؟ چرا باید پاک و عفیف باشند؟ چرا نباید معاشرت آزاد داشته باشند؟ چرا باید از اختلاط با مردان پرهیز کنند؟ علاوه بر این که توانایی زندگی اجتماعی، برخورد انسانی و اسلامی با دیگران، حس هم دردی و همکاری، سازگاری با افراد اجتماع و توان مقابله با مشکل های زندگی، شانه خالی نکردن از زیر بار مسئولیت ها و گذشت و فداکاری، همه نیازمند ویژگی ها و توانایی هایی هستند که زیربنای آن ها باید به دست والدین و مربیان تربیتی پی ریزی گردد».^۱

تربیت فرهنگی دختران، امری مهم!

اگر کودکی با توجه به جنسیت خود پرورش نیابد (تربیت دختران با شیوه های پسرانه و پسران با شیوه های دخترانه)، ممکن است در پیدا کردن هویت جنسی ثابت خود دچار مشکل شود. موضوع تربیت دختران یکی از مسائل مهم و اساسی در اسلام است؛ زیرا زن عامل پرورش انسان هاست و به گفته ی رهبر بزرگ انقلاب، حضرت امام خمینی (رحمت الله علیه) از دامان زن، مرد به معراج می رسد. یکی از مسائل مهم در تربیت دختران، پرورش فرهنگی آنان است.

بر این اساس که در آینده، دختران لیاقت مادرشدن و تربیت شایسته ی افراد را دارند یا خیر، بستگی به تربیت و پرورش فرهنگی آنان دارد. اگر مادران فردا در بی خبری به سر ببرند، نخواهند توانست فرزندان آگاه در این زمینه پرورانند. تاریخ اسلام، زنان فهیمه و آگاهی را به ما معرفی می کند که با بینش والای خود توانستند فرزندان رشید و راستین تربیت کنند.

زنان بزرگی هم چون خدیجه ی کبری (سلام الله علیها)، حضرت فاطمه (سلام الله علیها)، حضرت زینب (سلام الله علیها) و دیگر بانوان مسلمان از جمله ی این زنان بزرگ اند. والدین باید تلاش کنند و به بهترین نحو دختران خویش را در تمام زمینه های مذهبی، عاطفی، فرهنگی و سیاسی پرورش دهند. این گونه است که به فرموده ی خاتم انبیا (صلی الله علیه و آله) وارد بهشت می شوند.^۲

^۱ . یوسفیان، تربیت دینی فرزندان، ج ۱، ص ۱۰۵.

^۲ . با تربیت صحیح دختر قدم در بهشت بگذارید.

پرورش روانی و فرهنگی

ارتباط جسمی و روحی و روانی دختر به مادر بیشتر و عمیق تر است. دختر نمی تواند خود را جدای از مادر بداند و زندگی بدون مادر برای او مشکلات روحی و روانی به بار می آورد. مادر محرم اسرار دختر است، چون بلوغ او زودتر از پسران است به ناچار نیاز ضروری به همدلی و صمیمیت با مادر دارد و از نظر محیطی هم ارتباط دختر با مادر بیشتر از پدر است. به همین جهت در پرورش روانی دختران باید در آنها مصونیتی را ایجاد کرد تا در برابر نابسامانیها، مظاهر ضد ارزش، انحرافات موجود و نیرنگهای مکاران در جامعه، شخصیت و هویت خود را از دست ندهند. از این رو والدین بویژه مادران در خط مشی تربیتی خود در کنار محبت کافی به آنها، دسیسه های انحرافی جامعه و ضرورت حفظ استقلال فرهنگی را با منطق و با استفاده از نمونه های واقعی و تاریخی، بر ایشان تبیین کنند تا در ادامه راه خود دچار تزلزل و سستی نشوند. شخصیت و متانت خود را حفظ کنند و در برخورد با هموعان خود، الگوی رفتاری قابل قبولی برای آنها باشند.^۱

^۱ . سایت پایگاه اطلاع رسانی حوزه، ورود ساعت: ۰۰:۲۵، خروج: ۰۰:۳۰، تاریخ ۱۴۰۳/۴/۲۸.

نتیجه گیری

در نهایت با توجه به مطالبی که بیان شد در جامعه کنونی ما نقش خانواده خصوصاً مادران بسیار حائز اهمیت است و همچنین باید به قداست تربیت ارج بنهیم همانطوری که در تاریخ انقلاب شیرزانی داشتیم که در دفاع از کشور نشان دادند که الگوی سوم زن نه شرقی است و نه غربی. زن مسلمان ایرانی تاریخ جدیدی را در پیش چشم زنان جهان گشود و ثابت کرد که می‌توان زن بود، عفیف بود، محجبه و شریف بود، و در عین حال در متن و مرکز جامعه بود می‌توان سنگر خانواده را پاکیزه نگه داشت و در عرصه سیاسی و اجتماعی نیز سنگرسازی‌های جدید کرد و فتوحات بزرگ به ارمغان آورد که همانطور که زنان و دختران ما در کشور ایران عزیزمان در طی ۸ سال دفاع مقدس زنان با الگوگیری از بانوانی همچون حضرت خدیجه کبری سلام الله علیها حضرت فاطمه سلام الله علیها حضرت زینب سلام الله علیها و دیگر بانوان مسلمان از جمله این زنان الگوگیری کرده اند توانستند پایه پای مردان از میهن عزیزمان دفاع کنند و همچنین والدین باید تلاش کنند تا به بهترین نحو دختران خویش را در تمام زمینه‌های مذهبی عاطفی فرهنگی و سیاسی پرورش دهند تا بتوانند الگویی شوند برای تمام دختران جهان که با وجود حجاب و عفاف می‌توان توانا در عرصه های سیاسی و اجتماعی و فرهنگی و.... نیز بود این گونه است که به فرموده خاتم الانبیا صلی الله علیه و آله وارد بهشت می‌شوند

فهرست منابع

* قرآن کریم

۱. ابن منظور، محمد بن مکرم، لسان العرب، ج ۱۴، بیروت: دار صادر، ۱۴۱۴ هـ.ق.
۲. جمعی از مؤلفان، روانشناسی رشد، ج ۱، بی جا: انتشارات سمت، بی تا.
۳. خطیب، محمد شحات، اصول التربية الاسلامیه، ریاض: دارالخریجی، ۱۴۱۵ هـ.ق.
۴. شهیدی، جعفر، زندگانی فاطمه ی زهرا (س)، بی جا: نشر فرهنگ اسلامی، ۱۳۶۲ هـ.ش.
۵. غزالی، ابو حامد محمد، احیاء العلوم، ج ۱، مصر: مکتبه مصطفی البابی الحلبی، ۱۳۵۸ هـ.ق.
۶. کاظم زاده ایرانشهر، حسین، اصول اساسی فن تربیت، تهران: اقبال، ۱۳۵۷ هـ.ش.
۷. کانت، آمانویل، تعلیم و تربیت، ترجمه: غلامحسین شکوهی، تهران: دانشگاه تهران، ۱۳۶۷ هـ.ش.
۸. معین، محمد، فرهنگ فارسی، ج ۱، تهران: آدنا (کتاب راه نو)، ۱۳۸۱ هـ.ش.
۹. نوری، میرزا حسین، مستدرک الوسائل، ج ۱۵، بیروت: مؤسسه آل بیت (علیهم السلام)، بی تا.
۱۰. یوسفیان، نعمت الله، تربیت دینی فرزندان، ج ۱، قم: نشر زمزم هدایت، ۱۳۸۶ هـ.ش.
۱۱. «با تربیت صحیح دختر قدم در بهشت بگذارید»، مجله پیام زن، شماره ۲۶۴، ۱۳۹۲ هـ.ش.

بیانات رهبری

۱. بیانات در دیدار اقشار مختلف مردم، ۲۵/۳/۱۳۸۴.
۲. بیانات در دیدار اقشار مختلف مردم، ۲۵/۳/۱۳۸۴.
۳. بیانات در دیدار جمعی از بانوان برگزیده کشور، ۳۰/۱/۱۳۹۳.
۴. بیانات در دیدار جمعی از بانوان نخبه، ۱/۳/۱۳۹۰.
۵. بیانات در دیدار جمعی از بانوان، ۳۰/۶/۱۳۷۹.
۶. بیانات در سومین نشست اندیشه‌های راهبردی، ۱۴/۱۰/۱۳۹۰.
۷. پیام به کنگره‌ی «هفت هزار زن شهید کشور»، ۱۶/۱۲/۱۳۹۱.

سایت ها

۱. سایت افزودنی های بچه شیعه (پلاس)، (محمد دهخدا، لغت نامه)، ورود ساعت: ۲۱: ۳۰، خروج ۲۱:۳۵، تاریخ ۲۰/۴/۱۴۰۳.
۲. سایت ویکی پدیا، ورود ساعت ۲۱:۲۳، خروج ۲۱:۲۶، تاریخ ۲۰/۴/۱۴۰۳.
۳. سایت پرتال جامع علوم انسانی، ورود ساعت: ۲۱:۳۷، خروج: ۲۱:۳۹، تاریخ ۲۰/۴/۱۴۰۳.
۴. سایت پایگاه اطلاع رسانی حوزه، ورود ساعت: ۰۰:۲۵، خروج: ۰۰:۳۰، تاریخ ۱۴۰۳/۴/۲۸.
۵. سایت <https://farsi.khamenei.ir>، ورود ساعت: ۲۲:۰۰، خروج: ۲۲:۰۶، تاریخ ۱۴۰۳/۴/۲۰.